

Manifest pro
vzdělávání dospělých
ve 21.století:

Síla a radost vzdělávání

Publisher: European Association for the Education of Adults – EAEA

Text: Gina Ebner and Ricarda Motschilnig (EAEA), with the support of the EAEA members, the Executive Board and the Secretariat.

Layout: Sanna Lehti

Year: 2019

Ministry of
Education
and Culture

Tato publikace byla vytvořena s finanční podporou finského ministerstva školství a kultury.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Podpora Evropské komise při tvorbě této publikace nepředstavuje souhlas s obsahem, který odráží pouze názory autorů, a Komise nemůže být zodpovědná za jakékoliv využití informací obsažených v této publikaci.

Manifest pro
vzdělávání dospělých
ve 21.století:

Síla a radost vzdělávání

Evropská asociace pro vzdělávání dospělých (EAEA) tímto manifestem usiluje o vytvoření vzdělávací Evropy: Evropy, která je schopna pozitivně řešit budoucnost a to se všemi potřebnými dovednostmi, znalostmi a schopnostmi. Navrhujeme, aby celoevropské úsilí pokročilo dál, směrem k rozvoji vzdělané společnosti, která dokáže čelit výzvám naší doby. To vyžaduje okamžité udržitelné investice ve vzdělávání dospělých – na evropské, národní, regionální a místní úrovni. Tato investice se dlouhodobě vyplatí z mnoha hledisek: v oblasti konkurenceschopnosti, duševní pohody, zdravé populace, růstu, rovnosti, udržitelnosti a jiných.

Vzdělávání dospělých pomáhá měnit životy a transformovat společnosti - je to lidské právo a také všeobecně prospěšné. EAEA věří, že učení a vzdělávání dospělých musí být posíleno na evropské úrovni. Tento manifest vysvětluje, jak

vzdělávání dospělých přispívá k pozitivnímu rozvoji Evropy. Nicméně pro tento účel je třeba do organizací pro vzdělávání dospělých zajistit pevné veřejné investice. Vzdělávání dospělých musí být také jasně formulováno v rámci celkové strategie celoživotního učení. Tato strategie musí brát v úvahu a považovat za stejně důležité všechny sektory a formy učení (formální, neformální a každodenní).

Tímto manifestem chceme na jedné straně zdůraznit transformační možnosti vzdělávání dospělých a na straně druhé pozitivní zkušenosti s učením. Hodnota vzdělávání není vždy vidět, například kvůli špatným zkušenostem ve škole nebo nedostatku peněz či času. EAEA chce zdůraznit pozitivní výsledky a přínosy. Víme, že tento způsob je nejlepší k vybízení těch, kteří mají ke vzdělávání nejdále.

Výzvy a odpovědi

V současné době je vzdělávání dospělých klíčem k řešení některých těžkých úkolů v Evropě. Evropa čelí rostoucí nerovnosti nejen mezi lidmi, ale také mezi regiony a zeměmi v rámci Evropy. Zdá se, že stále více evropských občanů zpochybňuje evropské hodnoty a liberální demokracii a volí xenofobní a protievropské strany. Je nesmírně důležité zapojit lidi do deliberativní demokracie prostřednictvím vzdělávání dospělých.

V důsledku demografické změny dochází v Evropě k posunu populace - lidé se dožívají vyššího věku, a proto chtějí být déle zdraví a aktivní. V mnoha regionech a zemích, kde došlo k významným změnám v rámci pracovních příležitostí a kde je malá možnost rekvalifikace, je nezaměstnanost velmi vysoká, zejména mezi nejmladšími a nejstaršími dospělými. Rostoucí digitalizace vyžaduje nové dovednosti a kompetence zaměstnanců, občanů a spotřebitelů. Evropa čelí vysokému stupni migrace, která představuje velkou výzvu pro

soudržnost evropských vládních systémů. To vše vede k vlně podpory evropských občanů na jedné straně, ale také k obranné či nenávistné reakci kritiků na straně druhé. Změny klimatu a další environmentální výzvy nadále představují hrozbu budoucnosti (nejen) Evropy a vyžadují udržitelnější ekonomiku, společnost a životní styl¹.

Ve vzdělávání dospělých se skrývá pozitivní řešení mnoha z těchto záležitostí. To prospívá nejen jednotlivci, ale také společnosti a ekonomice. Chceme inovativní, vyrovnanější a udržitelnější Evropu, v níž se občané demokraticky a aktivně zapojují, kde lidé mají potřebné dovednosti a znalosti k tomu, aby mohli žít zdravě, pracovat produktivně a účastnit se kulturních a občanských aktivit od raného do starého věku? EAEA níže uvádí argumenty, studie, příklady a příběhy studentů, které ilustrují naše postoje (témata nejsou uvedena v žádném konkrétním pořadí).

Klíčové principy (neformálního) vzdělávání dospělých

- Vzdelávání dospělých je všeobecně považováno za prospěšné veřejnosti a současně transformuje životy a společnosti
- Každý by měl mít právo a příležitost ke kvalitnímu vzdělávání v dospělém věku
- Každý se může vzdělávat bez ohledu na věk a minulost
- Je podporována účast všech dospělých studentů, zejména těch, kteří mají nízké základní dovednosti
- Klíčovým úkolem pro vzdělávání dospělých je oslovit znevýhodněné osoby za účelem boje proti jevu „Matoušův“ efekt²
- Vzdělávaný dospělý je v centru vývoje, metodiky, procesu a výsledků, které vzdělávání nabízí
- Posílení neformálních postupů a metodiky uplatňuje kreativitu, stávající znalosti a dovednosti vzdělávaných dospělých a také poskytuje inspirativní studijní zkušenosti
- Profesionální školitelé, učitelé a zaměstnanci jsou nutností pro uplatňování vhodných metod, zajištění vysoké kvality vzdělávání a úspěšnosti studentů
- Budování kapacit a inovace v organizacích vzdělávajících dospělé jsou nezbytné k adaptaci a předvídání změn v procesu učení, výuky a potřeb studentů, ale také pro společenský a ekonomický rozvoj
- Spolupráce (regionální, evropská, globální a institucionální) je zásadní pro zviditelnění vzdělávání dospělých a zároveň pro vzájemné učení a přenos inovací

1) Neřadíme tyto výzvy podle důležitosti - považujeme je za stejně důležité a pořadí, které jim bylo v tomto dokumentu dáno, neodpovídá žádným preferencím.

2) Tento sociologický jev se týká skutečnosti, že lidé s nižší úrovní vzdělávání mají všeobecně méně příležitostí účastnit se vzdělávání dospělých.

Aktivní občanství a demokracie

EAEA a její členové garantují pevný závazek vůči Evropě a evropským hodnotám. Věříme, že demokracie, mezikulturní dialog, sociální spravedlnost a spolupráce jsou klíčem k Evropě plné úcty, participace a soudržnosti. Demokracie a evropské vzdělávání dospělých mají společné kořeny a společnou historii. Vzdělávání dospělých významně ovlivnilo rozvoj demokratických společností v Evropě, ale zároveň demokratická hnutí ovlivnila vývoj institucí vzdělávající dospělé. V důsledku emancipačních hnutí (pracovníci, ženy, náboženské organizace atd.) bylo založeno mnoho organizací pro vzdělávání dospělých.

Vzdělávání dospělých je nástrojem pro rozvoj kritického myšlení, znalostí a zkušeností a také nástrojem pro posílení pozice temperamentní a inspirované občanské společnosti. Vzdělávání dospělých poskytuje prostor pro

rozvoj aktivního občanství. Potřebujeme jej, abychom mohli posoudit společenské situace a výzvy, abychom se mohli poučit z nejdůležitějších evropských otázek, jako je narůstající radikalizace, migrace a sociální nerovnosti. Tyto problémy prokázaly, že je třeba posílit demokratické postoje, toleranci a respekt. Kritické myšlení je rovněž jádrem k porozumění digitálnímu světu, které vyžaduje vysokou úroveň mediální gramotnosti.

Vzdělávání dospělých posiluje a regeneruje občanskou společnost budováním odpovědnosti a pocitu sounáležitosti s Evropou a demokratickou tradicí. Participativní demokracie je možná pouze prostřednictvím široké účasti a užitečného přínosu v rámci rozhodování a kritického hodnocení politických a společenských otázek všemi zúčastněnými stranami.

Výsledky výzkumu

Preston (2004) analyzoval dopad vzdělávání dospělých na veřejný život účastníků a na utváření hodnot, především tolerance. Z individuální angažovanosti ve vzdělávání se dá předpokládat míra zapojení do veřejného života, protože „čím více se učící se jedinci vzdělávají, tím jsou obecně ochotnější sehrát pozitivní roli ve veřejném životě“. Kromě toho vzdělávání dospělých vede ke zvýšení rasové tolerance a častější účasti ve volbách. Preston zjistil, že vzdělávání má dopad na každodenní a formální občanskou účast a pomáhá jednotlivcům budovat, udržovat, analyzovat, přeorganizovat a obohacovat své sociální sítě. A co více, učení formuje tvorbu hodnot. Respondenti také například uvedli změny v toleranci, porozumění a respektu (<http://discovery.ucl.ac.uk/10015019/>). Občanská a sociální angažovanost (CSE) byla také analyzována OECD (<http://www.oecd.org/education/ceri/understandingthesocialoutcomesoflearning.htm>) jakožto výsledek učení.

Osvědčené praktiky

V rámci ukrajinského projektu Regionální hlasy pro demokracii: Nástroje pro dialog v místní komunitě, zahájil Klub pro udržitelný rozvoj z regionu Mykolaiv výměnu názorů k řešení otázek spotřeby energie v dané komunitě. Zúčastněnými stranami byli aktivisté komunity, zástupci místní samosprávy a místní média. Tato debata proběhla prostřednictvím vzdělávacího programu a několika vzdělávacích kurzů o ekologických a energeticky úsporných faktorech pro místní rozvoj se zapojením různých zainteresovaných stran. Povědomí o hodnotě vzdělávání dospělých mezi občany vedlo k začlenění vzdělávacích složek do širší územní Strategie Společenství (2018 - 2026). Jedná se o první případ výpomoci komunitním Centrem pro vzdělávání dospělých, a tedy o první zařazení vzdělávání dospělých do akčního plánu na Ukrajině.

Zdraví a duševní pohoda

V oblasti zdraví a v důsledku toho i délky života se vyskytují velké nerovnosti. Je tomu tak i v těch nejspravedlivějších zemích, jen zmíněná propast je o něco užší. Zdraví a vzdělání je propojeno: péče o zdraví a duševní pohodu během našeho života vyžaduje znalosti, dovednosti, jisté chování a postoje rozvíjené v průběhu celé délky života. Zdraví našich společností závisí na celoživotním učení.

Díky učení se lidé stávají sebevědomějšími, důvěřují svým schopnostem a uvědomují si své vlastní možnosti a dovednosti, což vede k větší způsobilosti řídit jejich vlastní životy a zdraví. Kurzy vzdělávání dospělých poskytují příležitosti k tomu, aby se lidé osobně setkali, a tak posílili své sociální kontakty, což je pro

duševní zdraví zásadní. To vše přispívá nejen k osobnímu rozvoji a seberealizaci, ale má také velmi pozitivní dopad na pracovní život.

Vzdělávání ve zdravotnictví má významné výsledky, pokud jde o zvýšenou zdravotní úroveň obyvatelstva a nižší náklady na systémy veřejného zdraví, což znamená i finanční příjmy, protože zdravější populace funguje lépe a déle. Zdravotní výchova se proto týká všech, nejen ze strany příjemců (např. pacientů nebo studentů), ale také ze strany poskytovatelů (např. zdravotníci, pedagogičtí pracovníci). Vzdělávání ve zdravotnictví není izolováno, ale jde o problém, který se dotýká i jiných oblastí politiky a jako takový musí být i chápán.

Výsledky výzkumu

Třetí celosvětová zpráva UNESCO o vzdělávání dospělých a vzdělávání (GRALE, 2016³) uvádí, že u lidí s vyšším vzděláním je větší pravděpodobnost, že lépe rozumí svému zdraví, mají lepší přehled o léčbě, kterou mají k dispozici, a mají více dovedností k péči o jejich zdraví. Lidé s vyšším vzděláním také uvádějí, že strávili méně dní na lůžku kvůli nemoci a chyběli menší počet pracovních dnů. Mezinárodní studie spojily vzdělávání s klíčovými faktory zdraví, jako je zodpovědný přístup ke zdraví a využití preventivních služeb. Je menší pravděpodobnost, že osoby s vyšším vzděláním kouří, hodně pijí nebo užívají nelegální drogy. Je větší pravděpodobnost, že cvičí, používají bezpečnostní pásy v autě, jsou očkovaní a účastní se screeningových programů (GRALE, 2016).

3) UNESCO (2016). Třetí celosvětová zpráva o vzdělávání dospělých a vzdělávání. [online] Hamburk: Institut UNESCO pro celoživotní učení. K dispozici na adrese: <http://unesdoc.unesco.org/images/0024/002459/245913e.pdf>.

Osvědčené praktiky

Rakouský projekt Alpha-Power (národní vítěz ceny EAEA Grundtvig Award 2015) oslovil zdravotnické pracovníky z různých zdravotnických zařízení. Ve specificky rozpracovaných seminářích byla zvýšena úroveň informovanosti pracovníků v oblasti péče, zdravotně-technického, zdravotnického a administrativního personálu a to informovanosti o nekontrolovatelném (zdravotním) stavu lidí s nízkým základním vzděláním.

Kromě toho, že si zdravotnický personál uvědomil souvislost mezi základním vzděláním a zdravím, projekt se dále soustředil:

- na zdokonalování sdělovacích materiálů pro informační pracovníky a příručky pro osvětu;
- na snižování bariér přístupu k tématu zdraví;
- na posílení zdravotních schopností osob s nízkou úrovní vzdělání.

Ve všech spolupracujících institucích byl zdravotnický personál různých profesí vyškolen k funkci informačního pracovníka.

Výsledky výzkumu

Vzdělávání dospělých není jen doplňkovou metodou k získání více znalostí, ale také proaktivním přístupem v rámci posílení sebevědomí a duševní pohody. Vzdělávání dospělých je způsob, jak mohou lidé vést plnohodnotnější a šťastnější, tedy zdravější život, což bylo výzkumy prokázáno. Ve studii BeLL, 84 % respondentů pocítilo pozitivní změny duševní pohody a 83 % pocítilo pozitivní změny týkající se smyslu života v rámci studia v dospělém věku. (<http://www.bell-project.eu / cms />).

Životní dovednosti jednotlivců

Je správné a žádoucí, že každý disponuje základními dovednostmi a schopnostmi, které jsou třeba pro život a práci ve 21. století. To zcela jistě zahrnuje základní dovednosti, jako je gramotnost a počítání, ale také klíčové kompetence, jak jsou tyto definovány v aktualizovaném evropském referenčním rámci klíčových kompetencí pro celoživotní učení, přijatém Radou Evropské unie v roce 2018. Vzdělávání dospělých poskytuje dovednosti a zkušenosti s učením, které mají řadu výhod a záměrů a nabízí mnoho způsobů, jak podpořit jednotlivce během jejich kariéry a života. EAEA společně se členy a partnery

vytvořila „rámec životních dovedností“, který prokazuje potřebu celoživotního a širokospektrého učení pro všechny. Na základě nového ekonomického, technologického a společenského vývoje budeme muset všichni aktualizovat své životní dovednosti.

Vzdělávání dospělých mění životy a poskytuje nové příležitosti. Současně otevírá nové pracovní příležitosti, poskytuje cestu k učení, pomáhá těm, co nedokončili své vzdělání vrátit se k učení, uvádí do pochodu umělecké a kulturní vášně lidí a vede ke zdraví a duševní pohodě.

Výsledky výzkumu

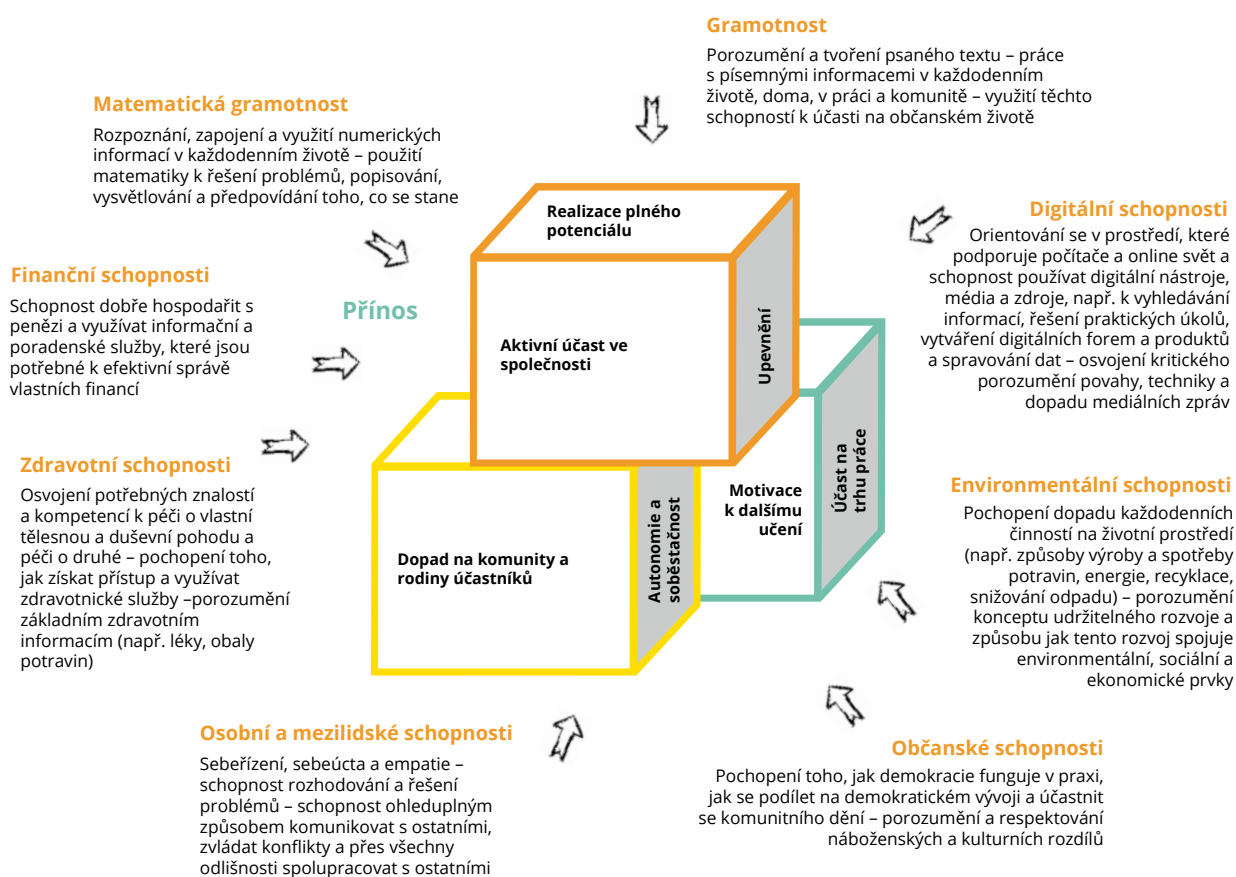
Pro lidi jsou důležité nejen výsledky přímého učení: výsledky výzkumu (studie BeLL) potvrzují, že dospělí studenti mají řadu výhod z neformálního vzdělávání dospělých. Cítí se zdravější a zdá se, že obecně mají zdravější životní styl; budují nové společenské sítě a zlepšují svoji duševní pohodu. Navíc se zdá, že jednotlivci, kteří se účastní liberálního vzdělávání dospělých, jsou více motivováni k celoživotnímu učení a považují ho za příležitost ke zvelebení svého života. Tyto přínosy byly hlášeny studenty ve všech oblastech kurzu, od jazyků a umění po sportovní a občanskou výchovu. Zejména lidé s nízkou úrovní vzdělání mají ze vzdělávání dospělých prospěch (http://www.bell-project.eu/cms/?page_id=10).

Osvědčené praktiky

„Osnovy Občanů“ ve Velké Británii je přístup, pomocí kterého je vzdělávání dospělých poskytnuto znevýhodněným studentům tak, aby si každý mohl vylepšit svoji angličtinu, matematiku a jiné pro život důležité dovednosti, což vede k lepšímu výkonu, výsledkům a úsilí – v práci, v učení, ale také v osobním, rodinném a komunitním životě. Tento model podporuje místně řízené učení a zapojuje studenty do formování jeho obsahu. Propojuje základní dovednosti v angličtině (nebo v angličtině pro mluvčí jiných jazyků), gramotnost a počítání s digitálními, finančními, zdravotními a občanskými schopnostmi. (<https://www.learningandwork.org.uk/our-work/life-and-society/citizens-curriculum/>).

Klíčovým prvkem tohoto programu je propojení tolika dovedností a schopností, kolik je jich relevantních v kontextu a kolik vychází z potřeb studentů. Takový flexibilní model lze přizpůsobit a použít napříč okolím a realizovat různým způsobem. Participativní přístup k tvorbě a realizaci kurikula zvyšuje angažovanost a motivaci studentů. Propojení základních dovedností s širšími dovednostmi a schopnostmi vede u studentů k pozitivním výsledkům, což zahrnuje i změny v jejich zaměstnatelnosti, zlepšení jejich postojů k učení, zlepšení sociálního a občanského zapojení a zdokonalení soběstačnosti – jak uvádí hodnocení účastníků.

Sociální soudržnost, spravedlnost a rovnost

Jednotlivé úrovně vzdělávání mají enormní dopad pro lidi, co se týče příležitostí v životě, tyto se rozprostírají od všech možných druhů zaměstnání, až po očekávanou délku života. K dispozici je mnoho mezinárodních výzkumů, které poukazují na to, že ti, kteří si vedli dobře od počátečního vzdělání a mají vyšší úroveň kvalifikace, budou pravděpodobně ve vzdělávání pokračovat.

Vzdělávání dospělých zvyšuje sociální mobilitu. Kromě toho podporuje jak ty, kteří nebyli schopni plně využít výhod počátečního vzdělávání, tak i ty, kteří jej využili a chtějí jako dospělí v dalším vzdělávání pokračovat. Od školení základních dovedností po školy nabízející druhou šanci a studium jazyků – vzdělávání dospělých poskytuje mnoho příležitostí ke zlepšení života jednotlivců,

ale také k vyrovnání společnosti v širším měřítku, k dosažení spravedlivější společnosti i většího hospodářského růstu.

Aby bylo možné dosáhnout většího sociálního začlenění, je nezbytné podpořit skupiny, které se vzdělávání neúčastní. S použitím správných metodologií se lidé budou moci více zapojovat – ve společnosti, demokracii, ekonomice, umění a kultuře.

Vzdělávání dospělých je obzvláště mocné při sjednocování lidí různých profesí a stádií života a také při rozvoji vzájemného porozumění a respektu a při přispívání k aktivnímu občanství, osobnímu rozvoji a blahobytu. Všechny tyto aspekty prospívají společnosti, demokracii a sociálnímu míru.

Výsledky výzkumu

Výzkum prokázal, že čím méně lidí je schopno úspěšně zformovat svůj život, což je schopnost, která je budována a obnovována v průběhu jejich života, tím větší je jejich riziko vyloučení ze společnosti (<https://eaea.org/project/life-skills-for-europe-lse/>). Proto jsou učení a vzdělávání dospělých klíčovou hodnotou. Rozsáhlejších výhod vzdělávání dospělých – kromě získaných dovedností a kvalifikace – se dosahuje dvěma mechanismy:

1. Osobní vlastnosti a schopnosti: vzdělávání dospělých a učení dospělých posiluje rozvoj klíčových dovedností, schopností a osobních možností a zároveň posiluje víru jednotlivců v to, že se budou schopni vypořádat s nepříjemnými situacemi.
2. Sociální interakce: vzdělávání dospělých umožňuje přístup k jednotlivcům a skupinám s podobným i heterogenním sociálně-ekonomickým zázemím, podporuje sociální soudržnost a poskytuje možnost sociálního zapojení.

Osvědčené praktiky

Národní kurzy, probíhající ve Švédsku, které motivují k vyššímu vzdělávání a zároveň podporují mladé uchazeče o zaměstnání k dalšímu studiu, měli velmi dobré výsledky. Po ukončení kurzu celých 40 % účastníků pokračovalo buď ve studiu či v práci a více než dvě třetiny uchazečů věřilo, že vzdělávání je nejlepší cestou k zaměstnání a bylo motivováno k dalšímu studiu. Zmíněné národní kurzy jsou pořádány po celém Švédsku nejen pro imigranty na podporu při jejich usazování ve švédské společnosti, ale také pro žadatele o azyl k obohacení studijních kruhů. Tohle mimořádné a zdárné úsilí má velký potenciál, neboť je založeno na stávajících kompetencích a je řízeno státem financovanými organizacemi v rámci národní struktury vzdělávání dospělých.

Vítání lidí, kteří přicházejí do školy poprvé, je ve španělském středisku pro vzdělávání dospělých La Verneda - Sant Martí, považováno za významný úkol, který musí být vždy proveden osobně. Každému jednotlivci, který přijde do školy, je věnována pozornost. Účastníci z minulých let hrají klíčovou roli při přijetí, registraci a přiřazování skupin, neboť mají komunikační dovednosti a rozumí pocitům při první návštěvě. Rozhodnutí, ke které úrovni je nový účastník přidělen, se opírá o dialog a domluvu. Pozornost je věnována tomu, aby každý jednotlivec rozuměl procesu, který probíhá, a byl zařazen do skupiny a úrovně, kde se naučí nejvíce. Zaměstnanci a dobrovolníci se pečlivě vyhýbají situacím, kde by se účastníci cítili testováni.

Zaměstnanost a práce

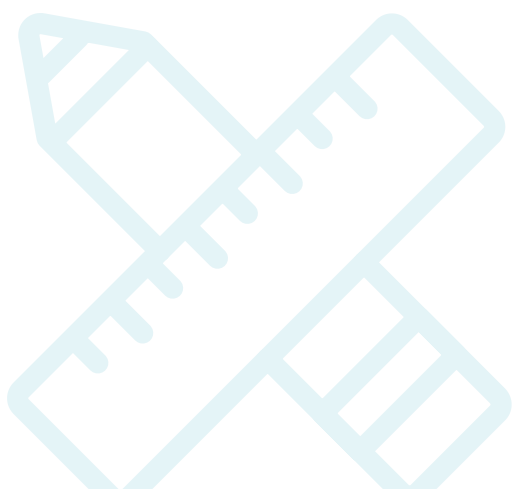

Pozitivní vazba mezi vzděláváním a prací je zřetelná: pracovníci, zaměstnanci, podnikatelé a dobrovolníci, kteří se vzdělávají, jsou inovativnější a produktivnější – díky tomu jsou firmy a organizace konkurenceschopnější a úspěšnější. Digitalizace, internacionalizace, orientace na služby, flexibilizace: všechny tyto globální trendy na trhu práce mají jedno společné: zvyšují a mění požadavky na kompetence zaměstnanců. Tohle ovšem není nic nového. Novinkou je to, že se požadavky mění a rostou rychleji než kdy dříve.

Tyto trendy rostou souběžně s tempem, s jakým se zaměstnanci musí přizpůsobovat neustálým změnám a získávat nové kompetence. Je třeba pravidelně aktualizovat profesní kompetence a nezbytnými se stávají i meta-kompetence, jako jsou sociální a komunikační kompetence.

Je tedy logické, že téměř každá studie o vývoji na trhu práce a budoucnosti zaměstnání dospěje ke stejnému závěru: ke zvládnutí probíhající transformace je jednoduše nezbytné nepřetržité školení a vzdělávání na pracovišti – nejen pro pracovníky s nízkou kvalifikací, ale i pro ostatní zaměstnance. Taktéž u jedinců bez práce, vzdělávání dospělých zvyšuje houževnatost a snižuje následky ztráty sebevědomí spojené s nezaměstnaností delší než tři měsíce.

Lidé bez potřebných dovedností jsou vysoce ohroženi změnami na trhu práce. To vyžaduje další investice do vzdělávání a odborné přípravy. Z tohoto důvodu EAEA upozorňuje na důležitost zvyšování kvalifikace a rekvalifikace a zdůrazňuje, že každé vzdělávání je pro zaměstnání prospěšné.

Výsledky výzkumu

Výzkumný dokument Cedefop (2012): Nabídka a poptávka budoucích dovedností v Evropě - Prognóza, dospěl k závěru, že je tudíž (...) třeba zachovat nebo dokonce zvýšit investice do vzdělávání a odborné přípravy vlád, podniků i jednotlivců, a to navzdory současným tlakům k úsporným opatřením. Jedná se většinou o dospělé pracovníky, kteří se budou muset vypořádat se změnami v budoucnosti a které je třeba udržet na trhu práce. Těmto pracovníkům musí být poskytnuty příležitosti ke vzdělávání a rekvalifikaci pro různá pracovní místa v jakékoli fázi pracovního života. Jestliže tyto příležitosti nebudou poskytnuty, zvyšuje se riziko, že se lidé se současnou nízkou kvalifikací stanou v budoucnu dlouhodobě nezaměstnanými. ([http:// www.cedefop.europa.eu/files/5526_en.pdf](http://www.cedefop.europa.eu/files/5526_en.pdf))

Osvědčené praktiky

Ve Švýcarsku byl v roce 2018 zahájen státní program na podporu vzdělávání k základním dovednostem na pracovišti. Státní program podporuje podniky, které investují do školení svých zaměstnanců v oblasti základních dovedností tak, aby lépe zvládli změny na trhu práce. Celý program se opírá o pozitivní zkušenosti v rámci projektu GO ve Švýcarsku. Tento projekt prokázal, že učení se základním dovednostem na pracovišti je vysoce přínosné pro zaměstnance i zaměstnavatele. (<https://www.sbfi.admin.ch/sbfi/de/home.html>)

Digitalizace

Dnešní společnost je v procesu reakce na čtvrtou průmyslovou revoluci: digitalizaci. Digitalizace narušuje trhy práce a zásadně mění povahu a budoucnost práce, vzdělávání a odborné přípravy. Pro každého dospělého jedince zapojeného do celoživotního vzdělávání je důležité, aby porozuměl příležitostem, výzvám a dopadu digitalizace na práci a učení. Plné porozumění je klíčem k osobnímu naplnění a rozvoji, zaměstnatelnosti, sociálního začlenění a aktivního občanství. V současné době musí všichni mít dostatečnou úroveň digitálních schopností, aby mohli dobře plnit své role ve společnosti.

EAEA je hluboce znepokojena tím, že 43 % evropské dospělé populace nemá základní digitální dovednosti. Dospělí, kteří nemají dostatečnou úroveň těchto dovedností, čelí vysokému riziku sociálního vyloučení. Postavení vyžadující digitální dovednosti vzrostou o 12% do roku 2024. Zejména schopnost ovládat digitální nástroje bude v příštích 5 letech kriticky důležitá⁴. Ovšem způsobilost k využití příležitostí, které nabízí digitalizace, není rovnoměrně distribuována. Znevýhodnění a limitování dospělí by v budoucnu mohli čelit dvojité nevhodě a to kvůli nedostatečnému

povědomí o způsobech, jak se přizpůsobit změnám a nedostatečné informovanosti o změnách samotných. EAEA připouští, že je nezbytné zajistit, aby všichni dospělí měli přístup ke vzdělání a odborné přípravě k získání základní i střední digitální dovednosti.

Technologie také mění budoucnost výuky a učení a poskytuje nespočet nástrojů ke zlepšení způsobu, jakým vzděláváme, učíme a studujeme. Je důležité, aby pedagogové využívali tyto nástroje ke zlepšení své práce, vytvářeli se praktické komunity a znalosti a dovednosti byly sdíleny. Je tedy třeba zlepšit celkový přístup k infrastruktuře a odborné přípravě.

Změna digitalizace již probíhá a bude i nadále měnit naše životní podmínky, mobilitu, prostředí, komunikaci a většinu ostatních aspektů života. Tím se také modifikují dovednosti v našem životě, které jsou nezbytné jednak pro zvládnutí všech těchto změn a zároveň důležité pro potřeby studentů k aktivnímu začlenění do společnosti. Vzdělávání dospělých poskytuje nezbytné životní dovednosti, ale také předpovídá a formuje budoucí vývoj.

4) Accenture výzkum dovedností budoucnosti 2017

Výsledky výzkumu

Publikace Světového ekonomického fóra (2016) Global Challenge Insight Report: Budoucnost pracovních míst – Strategie zaměstnanosti, dovedností a pracovních sil pro čtvrtou průmyslovou revoluci dochází k závěru, že zkrátka není možné přestat současnou technologickou revoluci pouhým čekáním na to, až se pracovní síla příští generace lépe připraví. Spíše je důležité, aby firmy či podniky převzaly aktivní roli a podpořily své současné pracovní síly prostřednictvím rekvalifikace, aby jednotlivci zaujali proaktivní přístup ke svému vlastnímu celoživotnímu vzdělávání a aby vlády rychle a kreativně vytvářely příznivé prostředí a napomáhaly všem těmto snahám (http://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs.pdf).

Osvědčené praktiky

HackYourFuture je vzdělávací program, který pomáhá uprchlíkům v Nizozemí naučit se programovat počítače a stát se plnohodnotnými webovými vývojáři. Program je zaměřen na rychlé vzdělávání studentů, učí je programovat a rozvíjet dovednosti požadované na trhu práce a také pomáhá navazovat kontakty studentů se společnostmi, které programátory najímají. Jinými slovy, program pracuje s projektovým učením, kde jsou studenti vybízeni k rozvíjení svých vlastních nápadů, společnému vytváření věcí a získávání zkušeností při práci. Většina výuky v programu probíhá online prostřednictvím vzdělávací webové stránky, ale jsou organizovány i schůzky v Amsterdamu a to každý víkend. Během několika měsíců od první lekce začnou uprchlíci tvořit své vlastní projekty. Doposud bylo zaměstnáno a zaučeno v několika společnostech po celém Nizozemsku 20 absolventů.

<http://www.HackYourFuture.net/#/>

Migrace a demografické změny

Vzdělávání dospělých sehrává zásadní roli v současné migrační a uprchlické situaci v Evropě. V debatě je postrádáno zaměření na veřejné strategie (včetně vzdělávání) s cílem maximalizovat přínosy migrace, podpořit integraci lidí do společnosti a čelit místním tlakům na služby a infrastrukturu.

Zavedení (mezi)kulturního dialogu podporuje vztahy a výměny mezi domorodými a novými občany. Pomáhá migrantům porozumět kulturám a sociálním dohodám v jejich nových domovských zemích a dává hostitelským občanům příležitost uznávat jiné návyky a tak rozvíjet své země v deliberativní demokracie. Je třeba zajistit dosažitelné a také

cenově dostupné příležitosti ke vzdělávání, uznávat a schvalovat předchozí studium a poskytnout migrantům jazykové školení, aby se mohli stát aktivními občany ve svých nových domovských zemích. Úloha vzdělávání dospělých je nezbytná k zajištění toho, aby jednotlivci a širší společnost mohli využít schopností vysoce kvalifikovaných migrantů ve všeobecný prospěch, a zároveň podporovali jednotlivce a komunity, kteří se cítí odstrčeni migrací, k získání dovedností potřebných k tomu, aby mohli být součástí společnosti.

V současné době pozorujeme velké demografické přesuny napříč Evropou, kde stárnoucí populace déle žije a pracuje. Starší lidé představují velkou

Příběh studenta

Fatima přijela do Irska se svou matkou a dvěma bratry v listopadu 2013. Žila tři měsíce v Dublinu a posléze se se svou rodinou přestěhovala do Tullamore. Fatima je uprchlík a pochází z Afghánistánu. Cestovala přes Írán a poté do Sýrie, kde žila tři roky. Když dorazila Irska, byla podporována Ministerstvem spravedlnosti, které jí poskytlo jazykové kurzy. Ona však považovala kurzy za příliš oddělené a chtěla se více integrovat do irské společnosti. Načež jí byla nabídnuta možnost programu odborného vzdělávání (VTOS) kde právě dokončila svůj první rok. Projekt VTOS je dvouletý kurz, a přestože studenti obvykle získávají juniorské osvědčení v prvním roce a závěrečné osvědčení v roce druhém, Fatima byla přesvědčená, že je schopna získat závěrečné osvědčení ve dvou předmětech najednou a tak byla podporována Střediskem dalšího vzdělávání v Tullamore i ke studiu fyziky a chemie. Pro praktickou práci rovněž využila zařízení v Athlone IT. Fatima je velmi ambiciózní a má výbornou angličtinu, je si vědoma, že jí velmi podpořila Rada pro vzdělávání a odbornou přípravu v Laois a Offaly a má velké naděje pro svou budoucnost.

a rostoucí část populace, a to mění společnosti zásadním a vážným způsobem. V zájmu řešení demografických změn Evropa potřebuje občany, kteří zůstanou zdraví a aktivní co nejdéle.

EAEA se zavázala k aktivnímu stárnutí a podporuje společnou vizi o aktivní účasti starších lidí. Vzdělávání poskytuje mnoho příležitostí a aktivní stárnutí bude zaručeno, pouze pokud vzdělávání bude zajištěno i později v životě. Z výzkumu vyplývá, že studující senioři jsou aktivnější, mají více společenských kontaktů, účastní se více dobrovolnictví,

déle pracují a jsou zdravější. Je proto nezbytné poskytnout příležitosti k vysoce kvalitnímu vzdělávání všem starším lidem, což znamená, že bude třeba zajistit potřebný rámec strategií, financování, struktur a možností. Vzdělávání má pozitivní dopad i ve velmi vysokém věku.

Kromě toho mezigenerační učení umožňuje starším, zkušenějším lidem i těm mladým vzájemně profitovat ze svých znalostí; a na druhou stranu společná opatření rovněž posilují mezigenerační solidaritu v rámci evropských společností.

Výsledky výzkumu

Jednou z největších výzev naší doby je to, jak se společnost stará o jedince s demencí a jak si tito lidé mohou a chtějí udržet svou nezávislost a zůstat aktivní. Touto výzvou se již zabývají iniciativy a instituce jako například Hogewey v Nizozemí a Aigburth Care Homes v Leicesteru UK, které rozpracovaly humánní způsoby péče o lidi s demencí. Ústředním konceptem těchto institucí a iniciativ je vždy vzdělávání v pokročilém věku a studenti uvádějí pozitivní emoční či duševní přínosy. Spekuluje se (Snowden 2001 ve Simone, Scullin 2006), že mentálně stimulující aktivity mají pozitivní a trvalý dopad na kognici a mohou dokonce zabránit nebo oddálit demenci a Alzheimerovu chorobu. (<https://scholarcommons.scu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1144&context=psych>)

Osvědčené praktiky

Evropský projekt NEET-U spojil dvě nejdůležitější sociální a vzdělávací výzvy 21. století: jak znovu integrovat rostoucí počet zkušených seniorů se společenským a vzdělávacím potenciálem a učinit z nich klíčové aktéry při zvládnání dramatického nárůstu NEET jedinců a dalších sociálně vyloučených mladých lidí v Evropě. K tomuto účelu byl zorganizován čtyřdenní maraton Hackathon pro rozvoj kreativního digitálního projektu. Bylo zmobilizováno více než 70 seniorů, ti měli za úkol přinést rodinné fotografie nebo obrázky z minulosti, které zachycují důležité vzpomínky. Výsledkem byla veřejná výstava velkých a středně velkých formátů fotografií, které čerpaly z „analogových vzpomínek“ a byly digitálně promítány na zdi, dveře a rohy centra města. NEET mladí lidé i senioři se naučili mnoho nových dovedností, nabyli sebevědomí a uvědomili si, že mají mnoho schopností, silných stránek, zkušeností a osobních kvalit. Senioři tedy mohou mít vliv novým způsobem, jako zprostředkovatelé, čili využívat sítě a kontakty a zpřístupňovat je ve prospěch nových sociálních propagátorů (<http://www.neetu.eu>).

Udržitelnost

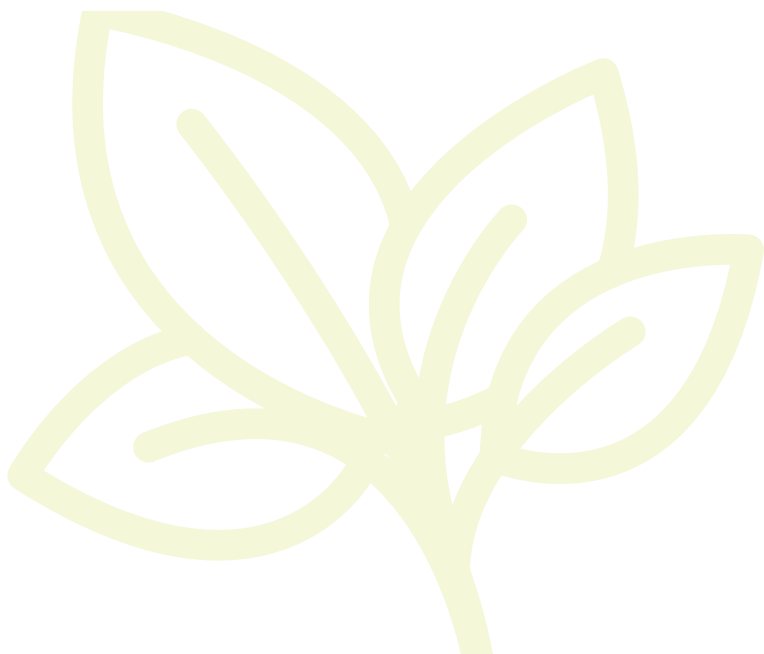

Udržitelnost je v současné době globální výzvou s ekonomickými, sociálními a environmentálními rozměry. Vzdělávání dospělých přispívá k udržitelnosti na všech úrovních nejen poskytováním dovedností, znalostí a kompetencí. Mezi nejčastější cíle vzdělávání patří i sociální začleňování, aktivní občanství, zdraví a osobní prosperita. Vzdělávání dospělých taktéž poskytuje informace, prostor k diskusi a kreativitu pro rozvoj nového životního stylu, nových projektů a nových, pro udržitelný rozvoj nezbytných, přístupů.

Sledujeme-li globální Agendu 2030, vzdělávání dospělých přispívá k dosažení všech 17 cílů udržitelného rozvoje (SDGs) a to budováním základů změn v sociální, politické, hospodářské, ekologické a kulturní sféře. V každém ze 17 cílů alespoň jeden záměr zahrnuje vzdělávání, odbornou přípravu,

výchovu nebo přinejmenším zvyšování povědomí o vzdělávání. A zároveň vzdělávání dospělých a celoživotní učení nejsou pouze průřezovým cílem a metodou k dosažení cílů udržitelného rozvoje, ale také specifickým cílem. Podle SDG4, inkluzivní a spravedlivé možnosti kvalitního vzdělávání a celoživotního učení musí být zajištěny pro všechny.

Vzhledem k jeho udržitelnému, vynalézavému a inkluzivnímu růstu, vzdělávání dospělých významně přispívá k lisabonské agendě. Vzdělávání dospělých zvyšuje zaměstnanost a růst jednotného digitálního trhu. Vzdělávání dospělých podporuje udržitelnost a tím přispívá k pospolitosti v rámci správy energie a prozřetelným strategiím v oblasti změny klimatu. Vzdělávání dospělých posiluje jednotný trh například tím, že opatřuje pracovníky dovednostmi pro volný pohyb a také podporuje evropské hodnoty a důvěru.

Výsledky výzkumu

Studie o vzájemném vztahu mezi biodiverzitou a kulturní rozmanitostí ukazují, že až u 95 % příkladů existuje geografické prolínání vysoké biologické a kulturní rozmanitosti (Alcorn, podle Clovera et al. 2010). I přesto nejsou cenné zdroje tradičních místních znalostí plně doceňovány nebo dostatečně sdíleny a zlepšovány v rámci organizovaných vzdělávacích programů – ačkoliv je mnoho způsobů jak mohou silně působit na odolnost komunity a to včetně prevence nebo snižování rostoucích rizik přírodních katastrof, často souvisejících s následky změny klimatu. Dalšího systémového posunu – od zranitelnosti ke společnému rozvoji „podporující komunity“ – bude obtížné dosáhnout bez účasti dospělých občanů na vzdělávacích programech a činnostech (Orlovic Lovren a Pejatovic 2015)⁵

Osvědčené praktiky

V rámci grantového programu DVV International „Inovace ve vzdělávání dospělých“ zrealizovalo interaktivní muzeum „Shuqura“ projekt „Solární kuchyně neboli paraboloidní vařič slunečního světla“. Cílem projektu bylo představit využití sluneční energie jako jednoho z nejúčinnějších přírodních zdrojů a podpořit popularizaci ekologického způsobu vaření s využitím solární energie v Georgii. Za tímto účelem sestavilo muzeum Shuqura pět solárních vařičů a distribuovalo je do pěti Vzdělávacích center pro dospělé v Georgii. Projekt zvyšuje povědomí o účinném využívání přírodních zdrojů a nabízí místní komunitě alternativní způsob využití energie. Střediska pro vzdělávání dospělých využívají tyto solární vařiče ve prospěch komunity, kulinářských kurzů a také během veřejných outdoorových akcí. Všechna zúčastněná centra dodatečně založila ekologické poradenské služby a spolupracují s místními komunitami na šíření informací týkajících se ekologických otázek zahrnujících problematiku udržitelných budov a materiálů a celkově problematiku sociálního a environmentálního rozvoje.

Ekologické poradensví Umweltberatung v Rakousku rozpracovalo myšlenku Řidičského průkazu energetické efektivity (EEDL). EEDL je nástroj pro úsporu energie v soukromých domácnostech, v malých a středně velkých podnicích a v komunitách s cílem uspokojit potřeby ochrany klimatu a úspor energie. Úspora energie v každodenním životě přispívá ke snížení nákladů na energii, což je obzvláště důležité pro lidi a domácnosti ohrožené chudobou. Vědomé využívání energie a rozvoj energeticky efektivních životních stylů a chování tedy také přispívá ke snižování nákladů a pomáhá bojovat proti chudobě. Vědomé využívání energie v pracovním kontextu přispívá ke zvyšování konkurenceschopnosti a to prostřednictvím snižování nákladů. Podniky, které podporují efektivní využívání zdrojů, tímto také mohou povzbudit zaměstnance, aby přispívali k udržitelnosti ve svém vlastním soukromém životě. (<http://www.umweltberatung.at/ueber-uns-international>, <https://energie-fuehrerschein.at/>)

5) Lovren, V. O., & Popović, K. (2018). Celoživotní vzdělávání pro udržitelný rozvoj - Zůstává vzdělávání dospělých stranou? V Leal Filho, W., Mifsud, M., & Pace, P. (Eds.), Příručka celoživotního vzdělávání pro udržitelný rozvoj (str. 1-17). Springer, Cham.

Vzdělávání dospělých a evropské a mezinárodní strategie

Jak dokládá tento manifest, vzdělávání dospělých je nezbytné k zavedení většiny evropských a mezinárodních strategií:

- Vzdělávání dospělých uskutečňuje podporující a osvětové akce s cílem oslovit a pomoci těm, kteří jsou nejvíce vzdáleni od vzdělávání a práce, a také těm, kteří měli minimální přínos z počátečního vzdělávání.
- Vzdělávání dospělých je nezbytné ke snížení vysokého počtu lidí s nízkou základní kvalifikací v Evropě.
- Vzdělávání dospělých poskytuje evropským občanům kompetence ke kritickému myšlení a důkladné informovanosti.
- Vzdělávání dospělých poskytuje příležitosti k upevnění sebevědomí, k větší sociální angažovanosti a k získání zaměstnání či povýšení v zaměstnání.
- Vzdělávání dospělých zvyšuje míru zaměstnanosti v Evropě tím, že začleňuje lidi (zpět) do pracovního procesu, potvrzuje jejich dovednosti a kompetence nebo pracovníky rekvazuje.
- Vzdělávání dospělých realizuje evropský pilíř sociálních práv, zejména první klíčový princip vzdělávání, odborné přípravy a celoživotního učení, ale také další zásady tím, že staví studenta a jeho/její potřeby na první místo (např. sladování pracovního a soukromého života, sociální ochrana).
- Vzdělávání dospělých klade důraz na hodnoty evropské strategie a těmi jsou spravedlnost, sociální soudržnost, aktivní občanství a také kreativita a inovace.
- Vzdělávání dospělých dosahuje pokroku v uskutečňování cílů udržitelného rozvoje a zdůrazňuje, že úsilí všech lidí je nezbytné. Vzdělávání dospělých zajišťuje potřebné znalosti a postoje.
- Vzdělávání dospělých posiluje občanskou společnost a aktivní občany prostřednictvím propagace a poskytování sociálních a občanských dovedností a také spoluprací s dalšími zúčastněnými stranami nestátních neziskových organizací.

Doporučené strategie

EAEA doporučuje evropským a národním tvůrcům strategií

- Vztít na vědomí přínosy a význam neformálního vzdělávání dospělých – nejen pro jednotlivce, ale i pro demokracii, společnost, trhy práce, zdravotnické systémy a jiné oblasti infrastruktury.
- Pojmout vzdělávání dospělých a vzdělávání celkově jako klíčovou strategii pro Evropu.
- Využívat evropský semestr jako klíčový nástroj pro podporu a rozvoj vzdělávání dospělých.
- Proměnit evropský vzdělávací prostor ve skutečný evropský prostor celoživotního učení, kde všechny sektory mají stejný status a prioritu.
- Přistoupit k realizaci evropského pilíře sociálních práv a to z pohledu občanů a s důrazným aspektem na celoživotní vzdělávání.
- Podporovat spolupráci a napomáhat rozvoji celoživotního vzdělávání v sousedních evropských zemích a jiných částech světa.
- Posílit (neformální) struktury, strategie a iniciativy vzdělávání dospělých na všech úrovních – evropské, národní, regionální i místní.
- Začlenit celoživotní učení do dalších veřejných strategií a programů (např. udržitelnost, zdraví, zaměstnanost, migrace).

- Utužit vztahy, vzájemnou pomoc a vzdělávání mezi postupy, praxí a výzkumem.
- Zavést a/nebo posílit občanský dialog v rámci vzdělávání dospělých.
- Vypracovat a zavést odpovídající systémy správy a financování, které umožňují zajistit celoživotní kvalitní vzdělávání a zvýšit počet účastníků.
- Sponzorovat (finančně) vzdělávání (dospělých), ale vnímat tento krok více jako investici nežli pouhé výdaje.
- Zavést souvislé systémy celoživotního učení, které umožňují pokrok, a to i prostřednictvím validace a uznávání kompetencí.
- Financovat a podpořit vzdělávání v komunitách.

Vzdělávání dospělých podporuje zavádění evropských a mezinárodních strategií v mnoha oblastech – od pracovních míst a pokroku po jednotný digitální trh, od změny klimatu k vnitřnímu trhu, od migrace ke globálním otázkám a demokratickým změnám. Pro dosažení soudržné, prosperující a mírumilovné Evropy, která je schopna pozitivně řešit výzvy budoucnosti, je vzdělávání dospělých nezbytné.

**EUROPEAN ASSOCIATION FOR
THE EDUCATION OF ADULTS**

**Mundo-J, Rue de l'Industrie 10, 1000 Brussels
Tel. +32 2 893 25 22 eaea-office@eaea.org
www.eaea.org**